

بنام یگانه خلق هستی بخش

تدوین سبک هنر و معماری حرم

مطهر رضوی

پژوهشی بر دوضه منوره و حریم حرم

مطهر آقا علی بن موسی الرضا (علیه السلام)

راویان میراث کهن

گروه پژوهشی جاده ولایت

علی اصغر سالاری

jadevelayat@yahoo.com

نام کتاب : تدوین سبک هنر و معماری حرم مطهر رضوی : پژوهشی برروضه منوره و حریم حرم

مطهر آقا علی بن موسی الرضا (علیه السلام) مؤلف : علی اصغر سالاری

ناشر: راویان میراث کهن چاپ: مؤسسه فرهنگی و انتشاراتی قدس

نوبت چاپ: اول تیراژ: ۲۵۰۰ نسخه

طراح گرافیک : حامد سالاری ویراستار: نفیسه سالاری

«حق چاپ محفوظ و مخصوص مؤلف است»

مرکز پخش: مشهد، بلوار شهید صادقی، صادقی ۵، پلاک ۸۴، واحد ۱، دفتر مرکزی مؤسسه

پژوهشی و انتشاراتی «راویان میراث کهن»

سرشناسه : سالاری، علی اصغر، ۱۳۳۳

عنوان و نام پدید آور : تدوین سبک هنر و معماری حرم مطهر رضوی : پژوهشی برروضه منوره

و حریم حرم مطهر آقا علی بن موسی الرضا (علیه السلام) / مؤلف: علی اصغر سالاری

مشخصات نشر : مشهد: راویان میراث کهن: ۱۳۹۴

مشخصات ظاهری : ۳۱۳ ص: مصور (رنگی) / نشر (رنگی)

شابک : ۲۲۰,۰۰۰ ریال : ۸-۰۰-۹۶۱۰۰-۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : کتاب نامه: ص ۸۶-۸۸ / همچنین به اسم: نویسنده

موضوع : علی بن موسی (علیه السلام) امام هشتم، ۹۱۵۳-۳ ق

موضوع : علی بن موسی (علیه السلام) امام هشتم، ۹۱۵۳-۲۰۳ ق

موضوع : آستان قدس رضوی

موضوع : معماری اسلامی - ایران - مشهد

رده بندی کنگره : ۱۳۹۴ ۴ ت ۲ س / BP۴۷

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۵۷

شماره کتابشناسی ملی : ۴۰۷۵۸۴۲

فهرست مطالب

ردیف	عنوان	صفحه
۱	مقدمه ناشر	۱۱
۲	مقدمه مؤلف	۱۲
۳	چشم انداز بیست ساله	۱۴
۴	نظریه کارشناسان	۱۴
۵	از تولد تا هجرت	۱۷
۶	سکونت امام (علیه السلام)	۱۹
۷	سفرهای امام (علیه السلام)	۲۰
۸	حیات سیاسی امام (علیه السلام)	۲۱
۹	هجرت امام رد ا (علیه السلام) از مدینه به مرو	۲۵
۱۰	جاده ولایت «مسیر نبرد امام رضا (علیه السلام) از مدینه به مرو»	۲۶
۱۱	نظریه کارشناسی	۲۷
۱۲	سنگ مضجع امام رضا (علیه السلام)	۲۹
۱۳	اسلامیه (فراشا)	۳۰
۱۴	تفت ، باغ شهر منطقه	۳۰
۱۵	مسجد فرط	۳۱
۱۶	از یزد تا طیس	۳۲
۱۷	راههای کویری در قرون اولیه اسلام به نقل از مورخان	۳۳
۱۸	سکه سلطان ولایت	۳۶
۱۹	معجزه صحرای طیس	۳۸
۲۰	نظریه کارشناسی	۴۰
۲۱	گریت ، نرگززاری دیگر در مسیر جاده ولایت	۴۱
۲۲	امامزادگان (علیهم السلام) در مسیر جاده ولایت	۴۲
۲۳	اهداف طرح	۴۳
۲۴	فواید طرح	۴۴
۲۵	حدیث سلسله الذهب	۴۴
۲۶	جاده ولایت از توس تا مرو	۴۷

۴۸	۲۷) مرودر گذر زمان
۵۱	۲۸) بیعت با امام رضا (ع)
۵۵	۲۹) متن عهد نامه ولایتعهدی
۶۲	۳۰) مناظرات امام (ع) با مدعیان
۶۲	۳۱) پیشینه وجایگاه مناظره در ادیان الهی
۶۳	۳۲) اهمیت مناظرات امام رضا (ع)
۶۴	۳۳) امام (ع) و علماء
۶۵	۳۴) مناظره پاداشمند یهودی
۷۱	۳۵) مناظره با دانشمند مسیحی
۷۵	۳۶) مناظره با جاثلیق (دانشمند مسیحی)
۷۸	۳۷) همراهان کاروان امام رضا (ع)
۷۹	۳۸) اباضیت هرزی
۸۳	۳۹) محمد دیباج (ع)
۸۴	۴۰) موسی بن سیتار
۸۵	۴۱) سیره امام رضا (ع)
۸۶	۴۲) سلوک امام (ع) با خانواده و اصناف
۸۸	۴۳) رفتار امام (ع) در جامعه
۹۴	۴۴) چگونه زیستن
۹۸	۴۵) گستردگی ممالک اسلامی در ولایتعهدی امام رضا (ع)
۹۹	۴۶) دیدگاه امام رضا (ع) از امامت
۱۰۲	۴۷) پذیرش امامت حضرت رضا (ع) از جانب احمد بن موسی (ع)
۱۰۴	۴۸) پند ها و آموزه های از امام رضا (ع)
۱۰۶	۴۹) صفات ذیل نشانه مسلمانان است
۱۰۷	۵۰) سفر پاکیزه و حلال
۱۰۸	۵۱) معجزات و کرامات امام رضا (ع)
۱۰۹	۵۲) اسرار حج در آموزه های امام رضا (ع)
۱۱۳	۵۳) امام رضا (ع) و فلسفه نماز عید فطر
۱۱۴	۵۴) شهادت علی بن موسی الرضا (ع)
۱۱۶	۵۵) مأمون عامل اصلی

۱۱۸		۵۶	شهادت امام رضا (ع) از دیدگاه روایات
۱۲۰		۵۷	تاریخ شهادت امام (ع)
۱۲۲		۵۸	مروری برگزیده روضه منوره و بناهای پیرامونی
۱۲۶		۵۹	گنبد طلا
۱۲۹		۶۰	روضه منوره
۱۳۲		۶۱	تاریخچه سنگ مرقد امام رضا (ع)
۱۳۳		۶۲	صندوق برمرقد مطهر امام رضا
۱۳۴		۶۳	مشخصات سنگ سوم
۱۳۶		۶۴	وقایع قبل ۱۶ ق به بعد
۱۴۷		۶۵	تجلی هنر و معماری روضه منوره
۱۴۹		۶۶	احادیث و روایات داخل روضه منوره
۱۶۷		۶۷	درخشش هنر و معماری در محله موری (نقوش هندسی در مسجد گوهرشاد)
۱۷۱		۶۸	خوشنویسی و نقوش خطی در مسجد گوهرشاد
۱۷۳		۶۹	رنگها در هنر و معماری
۱۷۵		۷۰	آیین کاری و گچبری در معماری
۱۷۶		۷۱	خوشنویسان
۱۷۶		۷۲	تاریخچه مسجد گوهرشاد
۱۸۰		۷۳	تحلیل سازه ای ایوان مقصوره
۱۸۲		۷۴	رفع رانش
۱۸۴		۷۵	مشخصات فنی ایوان مقصوره (نقشه B.۱)
۱۸۶		۷۶	مرمت و مقاوم سازی
۱۸۸		۷۷	انواع مرمت
۱۸۸		۷۸	روشهای مختلف باززنده سازی
۱۸۹		۷۹	دوره های تاریخی مرمت
۱۹۳		۸۰	گوهرشاد خاتون
۱۹۷		۸۱	رواق ها
۲۰۹		۸۲	مدرسه پیرزاد
۲۰۹		۸۳	مدرسه دودر
۲۱۱		۸۴	ایوان و ضلع جنوبی صحن عتیق «انقلاب»

۲۱۵	۸۵) قنات سناباد
۲۱۶	۸۶) سناباد در منابع تاریخی و جغرافیائی
۲۱۹	۸۷) تأمین آب شرب حرم مطهر
۲۲۰	۸۸) توسعه در روضه منوره و حرم مطهر بعد از پیروزی انقلاب
۲۲۱	۸۹) گسترش فضاهای عبادتی و زیارتی (گسترش روضه منوره)
۲۲۲	۹۰) احداث رواق های جدید
۲۲۴	۹۱) احداث صحن های جدید
۲۵۵	۹۲) گسترش فضاهای فرهنگی
۲۵۶	۹۳) احداث کتابخانه و دانشگاه
۲۶۱	۹۴) تاریخچه موزه های آستان قدس رضوی
۲۶۶	۱۵) بازسازی و بازسازی بناهای تاریخی
۲۶۶	۹۶) بست های
۲۶۷	۹۷) پارکینگ ها و گذر ها و دوربرگردان ها
۲۶۹	۹۸) میهمانسراها، ادارات و ریس های بهداشتی
۲۷۳	۹۹) خادمان در خدمت سجدوم
۲۸۰	۱۰۰) تأییدیه ها و لوح و نشان ها
۲۹۴	۱۰۱) منابع و مآخذ
۳۹۷	۱۰۲) نقشه های جاذبه ولایت

مقدمه ناشر

ایران کهن قبل از ظهور دین اسلام خاستگاه ادیان الهی بوده و ساکنانش هیچگاه پرستش ادیان غیر الهی را پذیرا نبودند.

ایرانیان از همان سالهای اولیه ظهور اسلام این دین مبین را پذیرا گشته و از آنجائیکه همواره در جستجوی حقیقت بودند، قلب و روح خود را با آب زلال چشمه ولایت سیراب کرده و با آرزوی خدمت به خاندان عصمت و طهارت (علیهم السلام) گذران عمر می نمودند و اگر بزرگواری از آل خاندان راهی این دیار می شد با آغوش باز او را پذیرا می گشتند.

عشق ایرانیان به مقام ولایت، امامزادگان و ساداتی را که از جوار وستم عمال حکومت به ستوه آمده بودند راهی این دیر ساخته که، از دیرباز مقابر آن ستارگان آسمان نبوت و ولایت تشکیل دهنده شهرها و روستاها گشته است.

پس از درگذشت هارون، قتل امین و دست مأمون، امام رضا (علیه السلام) از مدینه منوره به مرو فراخوانده شدند تا بآپره کبی و زمام علمی آن امام همام (علیه السلام) حکومت عباسیان مستحکم گردد. غافل از آن که حف ورام (علیه السلام) به عنوان ولیعهد موجبات فرسایش سریعتر پایه های پوسیده آن را فراهم خواهد نمود.

این اثر که «رخدادهای زندگی پربرکت امام رضا (علیه السلام) در مدینه منوره، در جاده ولایت (مسیر مدینه به مرو) و ایامی که امام (علیه السلام) در مرو سکونت داشت و نیز تحولات و تغییراتی که در طول ۱۲۳۶ سال پس از شهادت آن امام همام (علیه السلام) در ۱۰۰۰ حرم مطهر» انجام گرفته، توسط گروه پژوهشی «جاده ولایت» ۱۴ سال کار کتابخانه ای و تدوین شده و نقشه های مربوطه پس از تأیید علماء و اساتید محترم حوزه و دانشگاه به همت سازمان کتابخانه ها و موزه های آستان قدس رضوی جهت نظرخواهی پژوهشگران در کتابخانه آستان قدس مشهد و در قالب نمایشگاهی دائمی قرار دارد. با امید به اینکه این اثر در پاسخگویی به پرسشهای «خدامان، خدمتیاران، زائران و مجاوران مؤثر باشد.

انشاء...

مؤسسه پژوهشی- انتشاراتی «راویان میراث کهن»

مقدمه مؤلف

حدود ۱۲۳۶ سال از هجرت تاریخی آقا علی ابن موسی الرضا (علیه السلام) از مدینه منوره و جوار حرم مطهر جد بزرگوارشان به مرو، مقر حکومت مأمون عباسی می گذرد، به نقل تاریخ سفر اجباری بود و رجاء ابن ابی ضحاک دستور داشت تا کاروان را از مسیر غیر معمول که امکانی برای تماس دوستداران ولایت با آن حضرت نباشد هدایت نماید. بهمین دلیل راه سخت و دشوار کویر را برای عبور کاروان برگزید.

دینی از منابع آمده است که امام (علیه السلام) برای بجا آوردن فریضه حج، قبل از عزیمت به ری مرو به مکه معظمه مشرف گشته اند، پاره ای دیگر از منابع حرکت کاروان را در روز ۲۵ دی القعدة سال ۲۰۰ (هـ - ق) مطابق با ۵ تیرماه ۱۹۵ شمسی از مدینه طیبه به سوی مرو مستقیماً گزارش نموده اند که به حقیقت نزدیکتر است.

در این سفر چه کسانی را همراهی نمودند؟

آیا از نزدیکان آن بزرگوار کسی بکاروان بوده است یا خیر؟

به نقل تاریخ، کاروان امام (علیه السلام) حدود ۶ ماه در راه بوده است، چه کسانی از اقیانوس علم و معرفت بهره گرفته اند؟

پس از ورود امام (علیه السلام) به مرو چه حوادثی رخ داده است؟

در مدت ۲/۵ سالی که امام (علیه السلام) در مرو اقامت داشتند باری سر نوشت چه بود؟

پس از شهادت امام (علیه السلام) چه سر نوشتی در انتظار یاران آن بزرگوار بوده است؟

بزرگان عرصه علم و دانش و تقوا و دانشورانی که تاریخ از آنان بعنوان پروانگانی یاد نموده که برگرد شمع وجود عالم آل محمد (علیه السلام) چرخیدند تا عمرشان پایان گرفت و در جوار بارگاه ملکوتی آن امام همام (علیه السلام) آرمیدند به چه میزان از اقیانوس علم و دانش و معرفت آن حضرت بهره گرفته اند؟

و در نهایت از شهادت آن بزرگوار در پایان ماه صفر سال ۲۰۳ (ه - ق) تا کنون چه تحولاتی در روضه منوره و حریم حرم مطهر انجام پذیرفته است؟

در کتاب «راه ولایت» پس از سالها تحقیق و پژوهش میدانی و ترسیم مسیر هجرت آن امام همام (علیه السلام) به باره ای از سوالات پاسخ داده شده و نقشه های مربوطه در کتابخانه گوهرشاد مشهد بصورت نمایشگاهی دائمی در دسترس محققان محترم قرار دارد.

در این پژوهش برآنیم تا با ورود به تونل تاریخ، روضه منوره و حریم حرم مطهر را از آغاز تا کنون که ساخت و سازهای آن متفاوت با سایر آرامگاهها و سبکهای اسلامی می باشد به تصویر و تحریر در آوریم و بنام «تدوین سبک هنر و معماری حرم مطهر رضوی» به جهان اسلام معرفی مانیم، با امید به اینکه بتوانیم توصیف دلنشینی برای گوشه ای از بهشت خداوند داشته باشیم با زائرین و عاشقان ولایت بهره ای نیکوتر از سفر معنوی خود برده باشند.

انشاء الله

گروه پژوهشی جاذبه ولایت

علی اصغر سالاری